

Галина САВИЦЬКА,

методист лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Тамара БОРОДАЙ,

методист лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Сучасна система освіти України перебуває в умовах активного реформування, інтеграції до європейського освітнього простору та переосмислення ролі вчителя як фасилітатора, наставника й організатора компетентнісного навчання. Особливої актуальності ці процеси набувають у викладанні іноземних мов, адже саме іншомовна освіта є важливим інструментом інтеграції України у світовий культурний, освітній та професійний простір.

У сучасних умовах учитель іноземної мови має не лише забезпечувати формування мовленнєвих навичок учнів, а й сприяти розвитку ключових компетентностей, емоційного інтелекту, критичного мислення, навичок співпраці та міжкультурної комунікації.

Вивчення іноземних мов у 2026/2027 навчальному році відбуватиметься за декількома Державними стандартами, типовими та модельними навчальними програмами, з переліком яких можна ознайомитись на сайті Міністерства освіти і науки України.

Основні вимоги до викладання предмета будуть викладені в Інструктивно-методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році.

Звертаємо увагу що, основними документами щодо оцінювання учнів Нової української школи є Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» та лист Міністерства освіти і науки України від 14.03.2025 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання».

Професійний розвиток учителів іноземних мов Черкащини: підсумки 2025–2026 навчального року

Протягом минулого навчального року вчителі іноземних мов області працювали над впровадженням нового Державного стандарту базової середньої освіти в 5–9 класах, підвищували кваліфікацію у міжнародних проектах, розпочали підготовку до впровадження нового Державного стандарту профільної середньої освіти.

Ключову роль в оновленні української освіти відіграє курс **ENCOURSE** (English and New Competencies for Ukrainian Reformed School Education) від **Британської Ради в Україні**. Його головна мета — допомогти вчителям адаптуватися до реформи профільної середньої освіти (10–12 класи) та впровадити новітні європейські підходи. За 2025–2026 навчальний рік до участі у програмі долучилися 64 вчителі англійської

мови. Навчання проходило у змішаному форматі (з тренерами у групах – онлайн та офлайн (на базі КЗ "ЧОІПОПП ЧОР»): учасники виконували практичні завдання, а також брали участь в індивідуальних чи групових рефлексіях.

Зміст **ENCOURSE** ґрунтується на поєднанні медіаційних компетенцій, особистісно-орієнтованого та комунікативного навчання і передбачає широкі можливості для навчання та розвитку, практики та рефлексії. Медіація у викладанні та навчанні англійської мови відіграє важливу роль у розвитку комунікативних навичок учнів. Вона допомагає учням не лише розуміти інформацію іноземною мовою, а й передавати її іншим у доступній формі. Під час медіації школярі вчаться переказувати тексти, пояснювати значення слів, узагальнювати інформацію та адаптувати повідомлення відповідно до потреб співрозмовника. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, співпраці та міжкультурної компетентності. Крім того, медіація робить процес навчання більш інтерактивним і практичним, оскільки учні активно використовують англійську мову в реальних комунікативних ситуаціях. Це підвищує мотивацію до навчання та впевненість у власних мовних здібностях.

Ефективне вдосконалення професійної майстерності вчителя іноземної мови та його інтеграція в міжнародний простір неможливі без системного партнерства. **Провідну роль у цьому процесі** відіграють програми Британської Ради в Україні, Гете-інституту в Україні та Посольства Франції в Україні. Ці інституції відкривають педагогам доступ до сучасних світових практик, міжнародного досвіду й фахових мовних спільнот.

Вчителі **англійської мови** області є активними учасниками масштабних міжнародних проєктів, зокрема SWITLO та Partnership Programme, які системно сприяють упровадженню сучасних методик і створенню безпечного й мотивувального освітнього середовища.

Участь у проєкті SWITLO дозволяє педагогам ознайомлюватися з новітніми підходами до викладання, удосконалювати цифрову компетентність, обмінюватися досвідом у межах фахових спільнот та отримувати доступ до сучасних навчальних ресурсів. Рекомендуємо освітянам і надалі активно долучатися до тренінгів, вебінарів, практичних сесій та професійних обговорень у межах цього проєкту.

Паралельно з методичним удосконаленням, надзвичайно важливим вектором є інтеграція у світовий освітній простір. Саме ці завдання реалізує

програма «UK-Ukraine School Partnerships», яка створює унікальні можливості для прямої співпраці українських педагогів та школярів з британськими колегами і однолітками. Вона спрямована на розвиток глобальної обізнаності та культурного взаєморозуміння між учнями й учителями двох країн шляхом розбудови сталих партнерських зв'язків між школами України і Великої Британії.

Такі партнерства дозволяють інтегрувати міжнародний контекст у навчальний процес, що стане потужною мотивацією для учнів і вчителів. Тема партнерств – «Радощі читання», яка охоплює широкий спектр активностей для залучення учнів різного шкільного віку з різних куточків обох країн. Учителям рекомендується активно використовувати можливості міжнародного партнерства для організації спільних онлайн-заходів, мовних клубів, міжнародних проєктів та учнівських ініціатив.

У рамках співпраці з **Гете-інститутом в Україні** проведено два практичних семінари (в онлайн та офлайн форматі) для вчителів **німецької мови** області, у яких взяли участь 40 педагогів. Особливу увагу було приділено темам «Hausaufgaben mal anders» та «Formative Evaluation». Участь у таких заходах є особливо важливою в умовах реалізації концепції Нової української школи, оскільки отримані знання та практичні навички відповідають її ключовим принципам: компетентнісному навчанню, педагогіці партнерства, дитиноцентризму та формувальному оцінюванню. Запропоновані підходи сприяють створенню сучасного освітнього середовища, розвитку ключових компетентностей учнів, їхньої самостійності, критичного мислення та здатності до навчання впродовж життя.

Матеріали семінарів можуть бути використані під час планування уроків німецької мови, організації дистанційного та змішаного навчання, створення інтерактивних завдань і впровадження ефективних методів оцінювання навчальних досягнень учнів. Отриманий досвід сприятиме підвищенню якості викладання німецької мови та успішній реалізації завдань Нової української школи.

На 2026/2027 навчальний рік заплановано нові спільні з Гете-інститутом семінари-тренінги, приєднатися до яких зможуть всі охочі педагоги (тематика і покликання на реєстрацію будуть повідомлені на початку вересня).

Вчителі **німецької мови** мали також можливість отримати стипендії на підвищення кваліфікації в Україні, Німеччині та інших країнах (літні інтенсивні курси на рівнях B1, B2, C1 при Гете-інституті в Києві, семінари з методики та дидактики викладання німецької мови та з краєзнавства у різних містах Німеччини, Міжнародна академія вчителів німецької мови у місті Шюмлеу-Чук (Румунія)). Цього року стипендію на навчання у м. Бремен (Німеччина) здобула **Оксана Шурупова**, учителька Смілянської гімназії №6 Смілянської міської ради.

Учні закладів загальної середньої освіти області у січні-лютому вперше взяли участь у Міжнародній олімпіаді з німецької мови, організованій Гете-інститутом.

Посольство Франції в Україні системно підтримує вчителів **французької мови** через проведення мовних стажувань, сертифікаційних програм (DELF), а також поширення сучасних навчальних ресурсів. Зокрема, у липні 2025 року два педагоги пройшли лінгвістичне стажування у мовній школі CAVILAM (м. Віші, Франція), а на 2026 рік заплановано участь у цій програмі наступної групи вчителів області.

Європейські стандарти мовної освіти як основа оновлення навчання іноземних мов

Основним міжнародним нормативним орієнтиром для організації навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти України залишаються Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR, *Common European Framework of Reference*

for Languages). Завдяки CEFR навчання іноземних мов орієнтується не лише на засвоєння граматики та лексики, а й на формування здатності ефективно діяти в реальних комунікативних ситуаціях.

Однією з ключових ідей CEFR є діяльнісний (action-oriented) підхід, відповідно до якого учень розглядається як соціальний агент, який використовує мову для виконання конкретних завдань у різних сферах життя. У центрі освітнього процесу перебуває не знання мовних правил саме по собі, а здатність застосовувати їх у практичній діяльності.

Особливого значення сьогодні набуває додатковий том CEFR (*Companion Volume*, 2020), який суттєво розширив і оновив положення базової редакції 2001 року, враховуючи нові освітні та суспільні виклики. Він містить нові шкали для медіації, дескриптори онлайн-взаємодії, дескриптори плюрилінгвальної та плюрикультурної компетентності, оновлені характеристики аудіювання та читання, розширені описи рівнів володіння мовою (рівні +, новий рівень Pre-A1). З урахуванням цього, у старшій профільній школі НУШ положення Companion Volume CEFR (2020) будуть інтегровані в оновлені навчальні програми та систему оцінювання результатів навчання з іноземних мов. Зокрема, акцент буде зміщено на формування в учнів здатності до медіації змісту, ефективної онлайн-взаємодії та використання мови в реальних цифрових комунікативних ситуаціях.

Міністерство освіти і науки, відповідно до вимог профільної освіти (профілізація навчання, варіативність і вибірковість, компетентнісний підхід, практична спрямованість, індивідуалізація навчання, модульність і гнучкість програм) і, орієнтуючись на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, розробило ряд **програм курсів за вибором** (вибіркові освітні компоненти), а саме:

- Дипломатія слова та культури.
- Ділове спілкування іноземною мовою та публічні виступи.
- Друга іноземна від перших кроків до активного спілкування.
- З іноземними мовами у світ подорожей та туризму.
- Література для життя.
- Майстерність у створенні контенту іноземною мовою.
- Міжкультурна компетентність та комунікація.
- «М'які» вміння (soft skills) для успіху.
- Орієнтування в іншомовному інформаційному просторі - глобальний вимір.

Основною метою профільного навчання є створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії учнів, розвитку їхніх здібностей, професійного самовизначення та підготовки до подальшого навчання або професійної діяльності. У зв'язку з цим рекомендуємо учителям іноземної мови поступово адаптувати освітній процес до вимог профільної школи.

Ключові принципи організації навчання іноземної мови:

Компетентнісна спрямованість навчання

Навчання має бути орієнтоване не лише на засвоєння знань, а й на розвиток практичних умінь та життєвих компетентностей. Особливу увагу слід приділяти розвитку комунікативної компетентності, умінню працювати з інформацією, навичкам критичного мислення, цифровій грамотності, умінню працювати в команді.

Диференціація та персоналізація навчання

У профільній школі важливо враховувати освітні потреби, інтереси та професійні наміри учнів. Диференціація та персоналізація навчання є важливими компонентами сучасного освітнього процесу. Вони передбачають врахування індивідуальних особливостей, потреб, здібностей і рівня підготовки кожного учня. Диференціація допомагає добирати різні завдання,

методи та темп навчання відповідно до можливостей учнів, а персоналізація спрямована на розвиток особистих інтересів і навчальних цілей. Учителям рекомендується використовувати різноманітні завдання, впроваджувати індивідуальні освітні траєкторії, застосовувати проєктне навчання та залучати учнів до дослідницької діяльності.

Такий підхід сприяє підвищенню мотивації, активності та успішності школярів. Учні отримують можливість навчатися у комфортному для себе темпі, розкривати власний потенціал і відчувати впевненість у своїх знаннях. Крім того, персоналізоване навчання формує відповідальність, самостійність та позитивне ставлення до освітнього процесу і саморозвитку.

Практична спрямованість навчання іноземної мови

Навчання має бути максимально наближеним до реального життя та майбутньої професійної діяльності учнів. Практична спрямованість навчання іноземної мови є важливим принципом сучасної освіти. Вона передбачає використання мови у реальних життєвих та професійних ситуаціях. Учні повинні не лише вивчати граматику і лексику, а й уміти спілкуватися, висловлювати власні думки, працювати з інформацією та використовувати іноземну мову у повсякденному житті. На уроках доцільно застосовувати рольові ігри, дискусії, дебати, тематичні проєкти та автентичні матеріали. Слід пам'ятати, що професійно орієнтовані завдання допомагають підготувати учнів до майбутньої кар'єри. Такими можуть бути презентації, моделювання життєвих ситуацій, міжпредметна інтеграція, професійно орієнтовані тексти.

Такий підхід підвищує мотивацію до навчання, розвиває комунікативні навички та формує впевненість у використанні англійської мови.

Розвиток автономії учня

Старша профільна школа передбачає підвищення рівня самостійності учнів, тому необхідно навчати учнів планувати власну діяльність, розвивати їх навички самоосвіти та стимулювати до відповідальності за результати навчання.

Використання сучасних освітніх технологій

Ефективне навчання іноземної мови в профільній школі неможливе без активного використання цифрових технологій. Застосування онлайн-платформ, інтерактивних ресурсів, мультимедійних матеріалів, хмарних сервісів та інструментів для спільної роботи покращить якість навчання.

Важливим чинником професійного зростання є педагогічна рефлексія, аналіз власної діяльності та готовність до змін.

Одним із головних напрямів сучасної освіти є **соціально-емоційне навчання (SEL)**, спрямоване на розвиток емоційного інтелекту, уміння співпрацювати, будувати здорові стосунки та відповідально приймати рішення. В умовах воєнного стану, тривалої психологічної напруги та складних соціальних викликів впровадження SEL набуває особливої актуальності.

Уроки іноземної мови мають унікальний потенціал для реалізації цієї концепції, адже мова є не лише предметом вивчення, а й першоосновою людської комунікації, вираження почуттів та емпатії. Саме тому учителям іноземних мов рекомендуємо активно створювати безпечне та підтримувальне освітнє середовище, використовуючи вправи на розвиток емоційної грамотності. Важливо інтегрувати теми психологічного добробуту в структуру занять, формувати навички командної роботи, підтримувати позитивну мотивацію учнів, а також усіляко сприяти розвитку взаємоповаги й стійкості.

Важливо пам'ятати, що емоційний стан учнів безпосередньо впливає на ефективність навчання. Саме тому педагог має бути уважним до психологічного благополуччя дітей та створювати атмосферу довіри

й підтримки. Особливу увагу слід приділяти розвитку стресостійкості, навичок подолання труднощів та формуванню позитивного ставлення до навчання.

Під час підготовки до уроків та для організації самостійної роботи учнів рекомендуємо використовувати матеріали **Всеукраїнської школи онлайн (англійська мова)**: найбільший вибір курсів, включаючи профільні уроки для різних класів та діагностичне тестування для оцінки рівня знань; **німецька мова**: матеріали, орієнтовані на вивчення як другої іноземної з 5-го до 8-го класу; **французька мова**: курс французької мови (другої іноземної) для 5 класу розроблено з урахуванням засад реформування середньої школи в межах «Нової української школи»; **польська мова**: курси, адаптовані для шкільної програми та базового опанування мови).

Перспективи вдосконалення навчання іноземних мов

Отже, розвиток іншомовної освіти у 2026/2027 навчальному році відбуватиметься в контексті подальшої інтеграції України до європейського освітнього простору та реалізації концепції Нової української школи. Сучасний учитель іноземної мови має бути не лише фахівцем із предмета, а й наставником, фасилітатором, організатором компетентнісного навчання та підтримувального освітнього середовища.

Упровадження положень Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, розвиток медіаційних умінь, цифрової компетентності, соціально-емоційного навчання та міжкультурної комунікації відкривають нові можливості для підвищення якості іншомовної освіти. Водночас успішна реалізація цих завдань потребує безперервного професійного розвитку педагогів, активної участі в міжнародних освітніх проєктах, професійних спільнотах і програмах підвищення кваліфікації.

Професійний розвиток учителів іноземних мов Черкащини упродовж 2025–2026 навчального року засвідчив готовність педагогічної спільноти до впровадження сучасних освітніх підходів через участь у міжнародних проєктах, програмах підвищення кваліфікації та професійних партнерствах. У сучасних умовах професійний розвиток педагога є безперервним процесом. Тому рекомендуємо педагогам і надалі брати участь у професійних спільнотах, проходити курси підвищення кваліфікації, вебінари, тренінги на платформах Британської ради, Гете-інституту, міжнародних освітніх центрів та видавництва (Hueber, Cornelsen Dintental, Hachette, Clé international, Edelsa та ін.), КНЗ «Черкаський ОІПОП ЧОР»; залучатися до міжнародних освітніх програм, здійснювати самоосвіту, упроваджувати інноваційні методики навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. URL: www.coe.int/lang-cecr
2. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. URL: www.coe.int/lang-cefr
3. Dugast S. La médiation en classe de FLE. URL : <https://www.hachettefle.com/dossiers/la-mediation-en-classe-de-fle>
4. English and New Competencies for Ukrainian Reformed School Education. URL : <https://surl.li/xbekei>
5. Guide de réflexion sur la pratique pédagogique pour les enseignantes et enseignants du programme de français de base. URL: <https://surl.li/bxmzrl>
6. Quick Classroom Stress Relievers for Teachers. URL: <https://tinyurl.com/4c9fpbnk>
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.